

Erratum

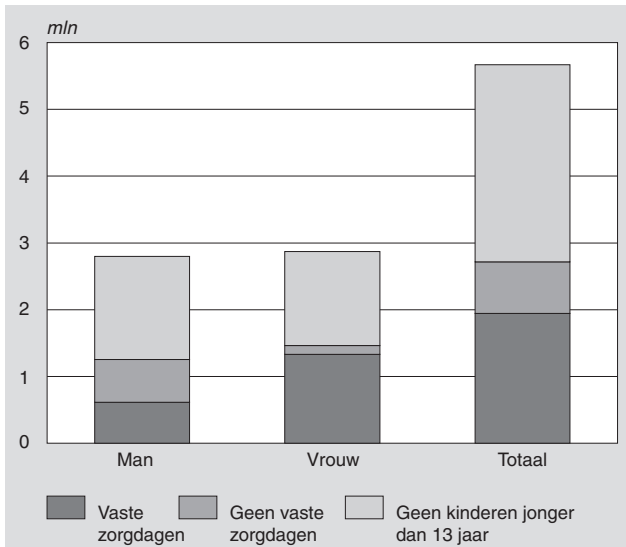
In dit artikel zijn helaas enkele onnauwkeurigheden geslopen.

Bij figuur 1, pagina 32, is een verkeerde eenheid bij de as opgenomen. Er staat '%' waar het 'mln' had moeten zijn. Deze grafiek had er aldus uit moeten zien.

Daarnaast is in de tekst op pagina 35 een onjuist cijfer vermeld. Het gaat om de tweede kolom, de eerste alinea, waar in plaats van '6 procent' had moeten staan '7 procent'. De volledige zin had moeten luiden:

Dit is bijna 7 procent van de bevolking in deze leeftijdsklasse.

1. Zorg voor kinderen, 25–49 jarigen, 2005

Zorgtaken en arbeidsparticipatie

Martijn Souren

Negen van de tien moeders en de helft van de vaders geeft aan op vaste doordeweekse dagen voor hun kinderen te zorgen. Vaders en moeders die meer uren zorgen, werken minder uren. Moeders die niet op vaste dagen zorgen, behoren net zo vaak tot de beroepsbevolking als moeders die dat wel doen. Vaders zonder vaste zorgdagen hebben vrijwel allemaal een volledige baan. Vaders die wel zorgen, werken minder vaak en minder uren. Vooral hoger opgeleiden werken dan relatief weinig uren en combineren vaker arbeid en zorgtaken.

Ruim 600 duizend mensen zorgen op het moment van ondervragen voor een zieke naaste. Tweederde hiervan is vrouw. De groep 50–54-jarigen telt de meeste personen die de zorg voor een naaste of een familielid op zich genomen hebben. Het gaat meestal om de zorg voor een ouder. Bij deze zorg voor ouders bestaat geen relatie met de arbeidsdeelname. Mannen die zorgen voor een naaste, zien dit niet als reden om niet te werken. Bij zorg voor een gezinslid is dat bij vrouwen wel het geval.

1. Inleiding

Het arbeidsmarktgedrag van mensen hangt samen met de zorgtaken die zij thuis op zich genomen hebben. Vaders en moeders maken bijvoorbeeld keuzes tussen werken en zorg voor kinderen of een combinatie daarvan. Dit heeft gevolgen voor de arbeidsdeelname. Er is al veel bekend over de relatie tussen de aanwezigheid van kinderen en de arbeidsparticipatie (o.a. Beckers en van der Valk, 2005). Daarbij is echter geen aandacht besteed aan de rol van daadwerkelijke zorg voor kinderen. In dit artikel wordt onderzocht in hoeverre de zorg voor jonge kinderen samenhangt met de bruto arbeidsparticipatie en de arbeidsduur.

De uitkomsten in dit artikel zijn gebaseerd op de Enquête beroepsbevolking (EBB). In deze enquête wordt aan personen van 25–49 jaar met kinderen jonger dan dertien jaar gevraagd of zij op vaste doordeweekse dagen voor de kinderen zorgen. Met die vraag is een maatstaf beschikbaar of mensen daadwerkelijk de zorg voor hun jonge kinderen op zich nemen. Ook aan de ouders met een ernstig ziek kind jonger dan dertien jaar is gevraagd of zij regelmatig zorgen. Aan degenen die bevestigend antwoorden, is vervolgens een schatting van het aantal zorguren per week gevraagd.

Behalve zorg voor kinderen van twaalf jaar en jonger kan het voorkomen dat mensen zorg verlenen aan zieke naasten, zoals een ouder, partner, ouder kind, familielid, vriend of een kind buiten het huishouden. Dit artikel gaat ook in op de relatie tussen het verlenen van dergelijke zorg en de bruto arbeidsparticipatie. Bij de zorg voor hulpbehoevende naasten zijn personen van 25–64 jaar in beschouwing genomen.

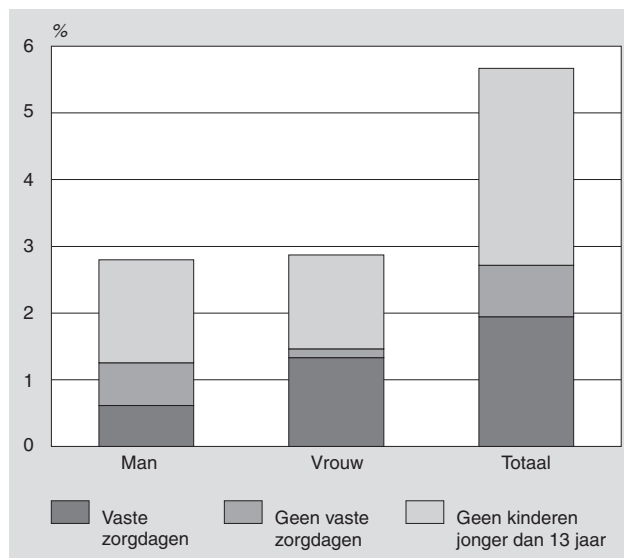
2. Zorg voor kinderen

2.1 Wie zorgt voor de kinderen?

In totaal zijn er bijna 2 miljoen vaders en moeders die op vaste doordeweekse dagen voor hun kinderen zorgen. Dit is meer dan 70 procent van de ouders met kinderen jonger dan twaalf jaar. De overige 30 procent kan ook zorgtaken op zich genomen hebben, maar heeft hiervoor geen vaste doordeweekse dagen.

Negen van de tien moeders hebben vaste dagen waarop ze de zorgtaken voor hun kinderen vervullen. Het gaat om meer dan 1,3 miljoen vrouwen tussen de 25 en 50 jaar. Ook de vaders nemen een deel van de zorg voor hun kinderen op zich. In totaal hebben meer dan 600 duizend mannen vaste zorgdagen. Dit is ongeveer de helft van de 25–49-jarige vaders met kinderen jonger dan twaalf jaar.

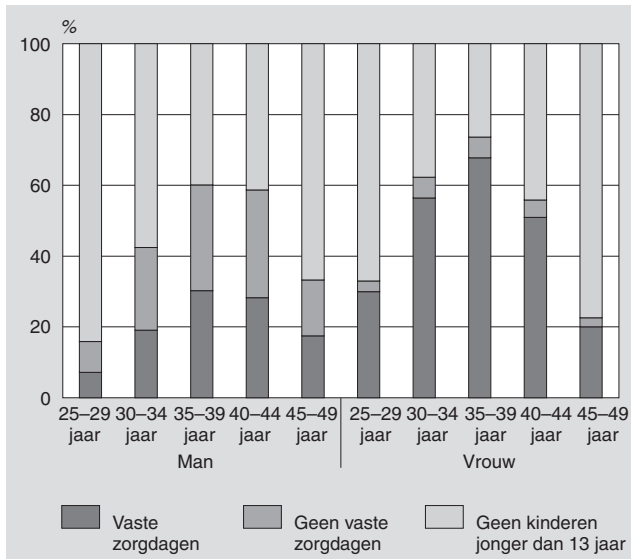
1. Vaste zorgdagen voor de kinderen, mannen en vrouwen van 25–49 jaar, 2005

Leeftijd hangt sterk samen met het hebben van jonge kinderen. Leeftijd is echter geen bepalende factor voor de keuze om te zorgen voor kinderen. Mannen en vrouwen van 35–44 jaar vormen de grootste groep met kinderen en daarom ook de grootste groep ouders met zorgtaken. Het aandeel mannen dat op vaste dagen zorgt voor de kinderen is echter niet afhankelijk van de leeftijd. Ongeveer de helft van de vaders zorgt op vaste doordeweekse dagen voor hun kinderen. Dit geldt voor alle leeftijdsgroepen tussen de 25 en 50 jaar. Bij de moeders is dit ongeveer 90 procent, ongeacht de leeftijd.

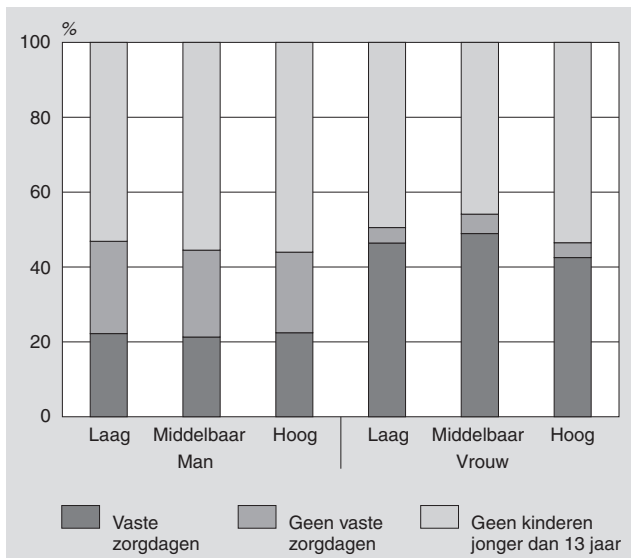
Het opleidingsniveau blijkt nauwelijks samen te hangen met al dan niet zorgen voor de kinderen. Het aandeel va-

2. Vaste zorgdagen voor de kinderen, mannen en vrouwen, naar leeftijd, 2005

ders met vaste zorgdagen is bij alle opleidingsniveaus ongeveer hetzelfde. Het aandeel ligt bij hoogopgeleide vaders iets hoger. Bij de vrouwen bestaan zelfs helemaal geen verschillen naar opleidingsniveau.

3. Vaste zorgdagen voor de kinderen, mannen en vrouwen, naar opleidingsniveau, 2005

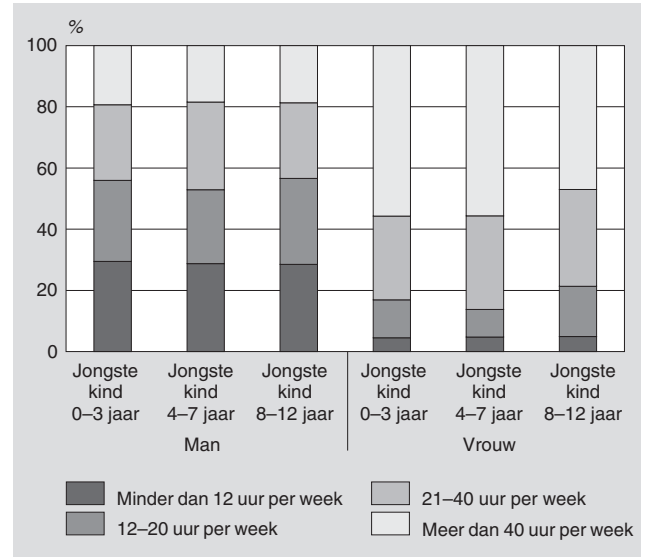
Tenslotte hangt ook de leeftijd van het jongste kind nauwelijks samen met het zorggedrag van vaders en moeders. Het aandeel dat op vaste doordeweekse dagen voor de kinderen zorgt, blijft ongeveer vijf van de tien voor de vaders en negen van de tien voor de moeders, ongeacht de leeftijd van het jongste kind.

2.2 Hoeveel uren worden aan zorgtaken voor kinderen besteed?

Vaders die ten minste één vaste dag voor hun kinderen zorgen, besteden op weekbasis minder tijd aan zorgtaken

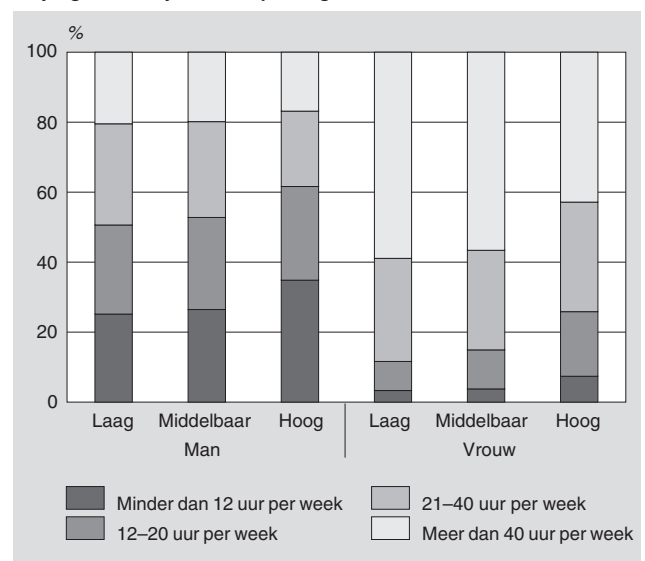
dan moeders met vaste zorgdagen. Ongeveer 30 procent van deze vaders zorgt namelijk minder dan twaalf uur per week. Moeders zorgen daarentegen in meer dan 95 procent van de gevallen twaalf uur of meer per week. Dit duidt erop dat moeders per week meer dagen voor de kinderen zorgen dan mannen. De hoeveelheid zorg in uren is verder nauwelijks afhankelijk van de leeftijd van het jongste kind.

4. Aantal zorguren voor de kinderen, vaders en moeders, naar leeftijd jongste kind, 2005

Het aantal uren dat aan zorg besteed wordt, houdt verband met het opleidingsniveau van de ouders. Zowel vaders als moeders met een hoger opleidingsniveau zorgen minder uren dan vaders en moeders met een lager of middelbaar opleidingsniveau. Van de hoogopgeleide vaders besteedt minder dan 40 procent meer dan twintig uur per week aan zorgtaken, tegenover bijna 50 procent van de lager en middelbaar opgeleide vaders. Ook de hoger opgeleide moeders zorgen minder uur per week dan lager opgeleide

5. Aantal zorguren voor de kinderen, vaders en moeders met kinderen jonger dan 13 jaar, naar opleidingsniveau, 2005

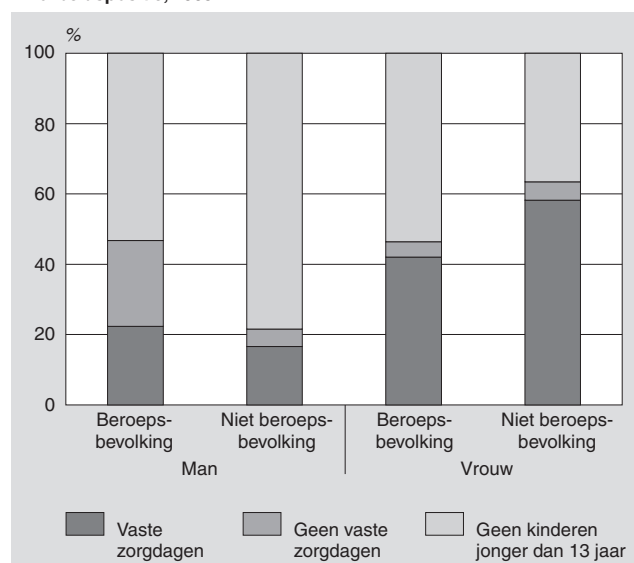

moeders. Dit hangt samen met de arbeidsmarktpositie van hoger opgeleiden.

2.3 Vaste zorgdagen en bruto arbeidsparticipatie

Het hebben van jonge kinderen hangt samen met de bruto arbeidsdeelname. Mannen van 25–49 jaar met kinderen jonger dan dertien jaar behoren relatief vaak tot de (werkzame of werkloze) beroepsbevolking en vrouwen met jonge kinderen behoren er relatief minder vaak toe. Bij mannen is ook de samenhang tussen vaste doordeweekse zorgdagen en arbeidsdeelname duidelijk zichtbaar. Bij de vaders die niet participeren op de arbeidsmarkt komen relatief veel vaders voor met vaste zorgdagen. Dit is echter zelden de voornaamste reden waarom zij niet werken of werk zoeken. De relatie tussen zorgtaken en arbeidsparticipatie is dus niet zonder meer eenduidig. De vaders die geen deel uit maken van de beroepsbevolking, kunnen namelijk juist ook daarom vaker kiezen om te gaan zorgen. Bij vrouwen bestaat geen duidelijke samenhang tussen vaste zorgdagen en arbeidsdeelname. Voor hen is zorg voor het gezin wel vaak de voornaamste reden om niet te werken. Het aandeel dat op vaste dagen de zorg voor de kinderen heeft, is desondanks voor participerende en niet participerende moeders even hoog.

6. Vaste zorgdagen voor de kinderen, mannen en vrouwen, naar arbeidspositie, 2005

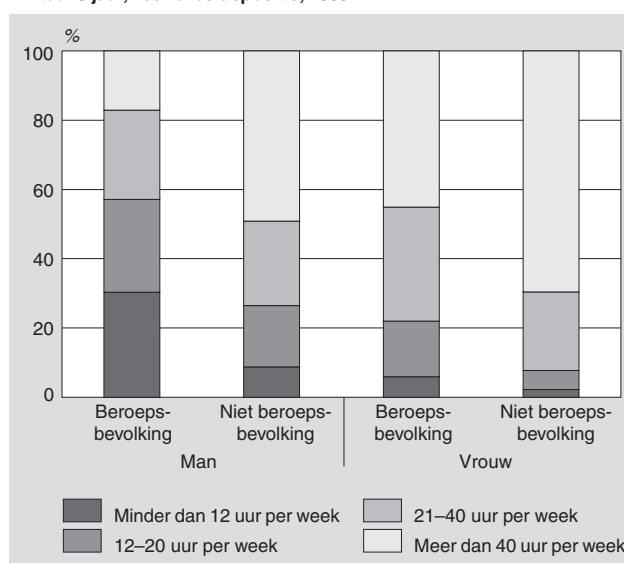

Vaders die geen vaste zorgdagen hebben behoren bijna altijd tot de beroepsbevolking. Voor moeders heeft het wel of niet hebben van vaste zorgdagen geen verband met de bruto arbeidsparticipatie. De moeders die expliciet aangeven niet op vaste doordeweekse dagen te zorgen, doen dit blijkbaar niet om betaald te kunnen werken voor twaalf uur of meer.

Zowel vaders als moeders werken minder vaak als zij aangeven meer uren te zorgen voor hun kinderen. Vooral vaders die meer dan veertig uur zorgen en moeders die meer dan twintig uur zorgen, behoren minder vaak tot de beroepsbevolking. Er lijkt dus sprake van een wisselwer-

king tussen het aantal uren zorgen en participeren op de arbeidsmarkt. Ook hier kunnen de vaders en moeders die niet participeren juist meer tijd hebben en daarom ook vaker kiezen om meer uren aan zorgtaken te besteden.

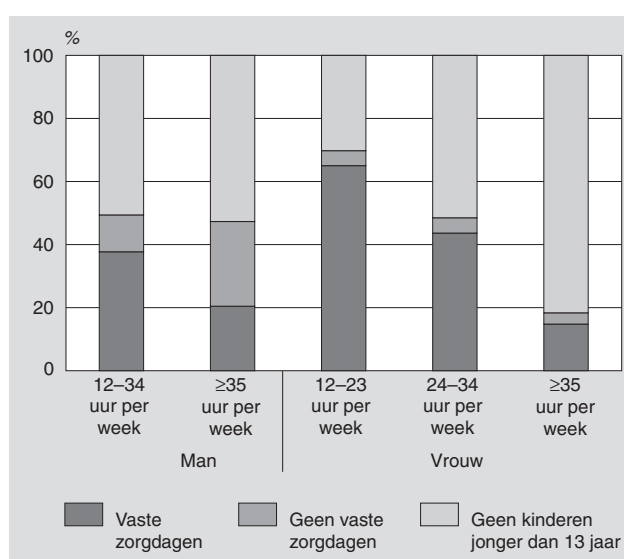
7. Aantal zorguren voor de kinderen, vaders en moeders met kinderen tot 13 jaar, naar arbeidspositie, 2005

2.4 De arbeidsduur van zorgende en werkende mannen en vrouwen

Zorgen voor jonge kinderen hangt duidelijk samen met de arbeidsduur. Vaders die in deeltijd werken, zorgen relatief vaker voor hun kinderen dan vaders die voltijd werken. Ongeveer vier van de vijf vaders met een deeltijdbaan zorgen op vaste doordeweekse dagen voor hun kinderen, tegen ruim twee van de vijf met een voltijdbaan. Het aantal mannen met een deeltijdbaan van 12–34 uur per week is echter vrij klein. Het overgrote deel van de vaders met vaste zorgdagen werkt meer dan 34 uur per week.

8. Vaste zorgdagen voor kinderen, mannen en vrouwen, naar arbeidsduur, 2005

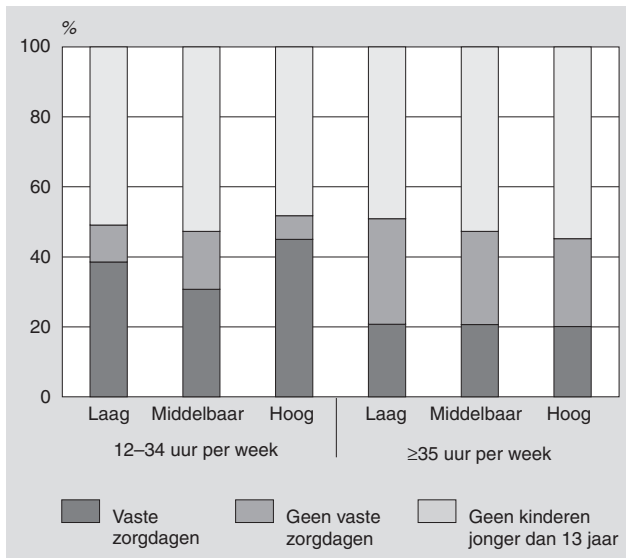

Ook werkende moeders met vaste zorgdagen zijn sterker vertegenwoordigd in deeltijdbanen dan in voltijdbanen. Al of niet vaste zorgdagen hebben is echter niet van invloed op de verdeling naar arbeidsduur van de banen van moeders. Het merendeel van de moeders werkt ongeacht de zorgtaken in deeltijd. Bovendien werken zij dan ook nog relatief vaak in een deeltijdbaan van hooguit drie dagen per week.

Het aandeel werkende vaders dat vaste zorgdagen heeft is groter bij de hoger opgeleiden dan bij de lager of middelbaar opgeleiden. Dit is vooral zichtbaar in de deeltijdbanen, waar een groot deel van de hoger opgeleide vaders vaste zorgdagen heeft. Er zijn echter relatief weinig lager of middelbaar opgeleide vaders die op vaste doordeweekse dagen zorg verlenen en in deeltijd werken. Hoger opgeleiden kunnen zich waarschijnlijk ook vaker een deeltijdbaan veroorloven om dan op vaste doordeweekse dagen te kunnen zorgen voor hun kinderen.

De verschillen bij mannen met voltijdbanen zijn iets kleiner, maar ook hier is het aandeel hoogopgeleide vaders met vaste zorgdagen groter dan bij de lager of middelbaar opgeleide vaders. Hoger opgeleide vaders combineren dus relatief vaak arbeid met zorgtaken. Dit is gedeeltelijk te verklaren doordat lager of middelbaar opgeleiden minder vaak een baan hebben. Deze groep vaders combineert dus minder vaak arbeid met zorgtaken en hierdoor kunnen zij ook meer uren zorgen voor de kinderen.

9. Vaste zorgdagen voor de kinderen, mannen, naar arbeidsduur en opleidingsniveau, 2005

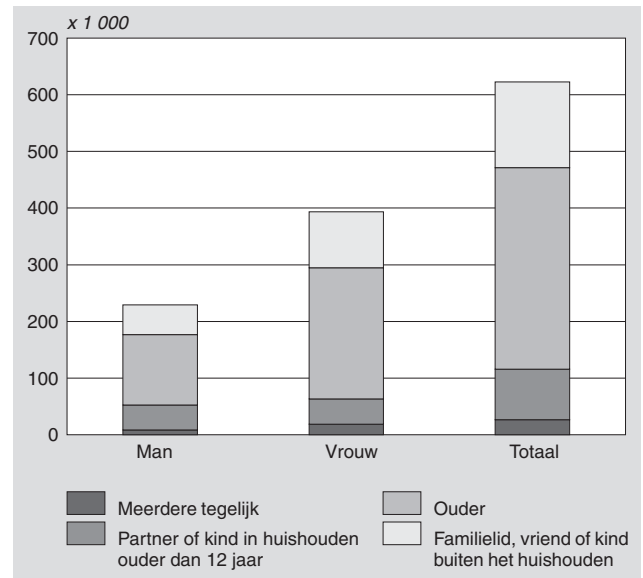
3. Zorg voor naasten

3.1 Wie zorgt voor zieke naasten?

Naast de zorg voor de eigen kinderen, kan er ook zorg verleend worden aan een ernstig zieke of hulpbehoevende naaste. Het gaat dan vaak om een van de ouders, maar soms ook om de partner, een ouder kind, familielid of vriend of ander kind buiten het huishouden. Deze vorm van

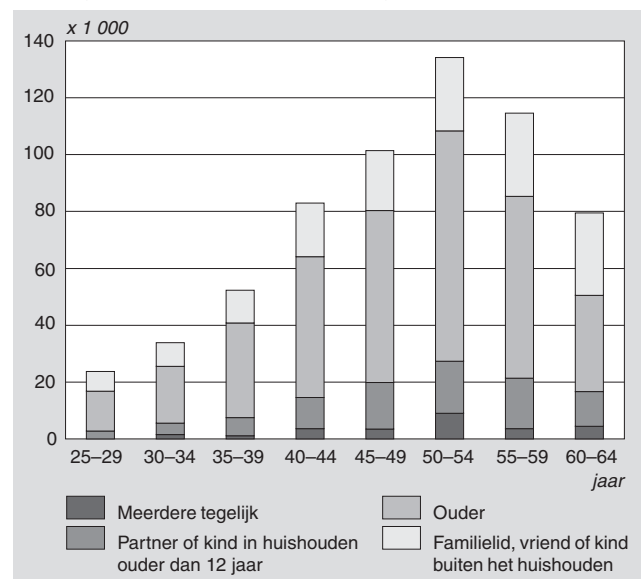
zorg speelt nauwelijks een rol bij jongeren. Daarom is de analyse beperkt tot mensen met de leeftijd van 25-64 jaar. In totaal zijn er ruim 600 duizend mensen die op het moment van ondervragen dergelijke zorg verleenden. Dit is bijna 6 procent van de bevolking in deze leeftijdsklasse. Ruim eenderde daarvan is man. Vrouwen nemen dus vaker dergelijke zorgtaken op zich.

10. Zorg voor naasten, mannen en vrouwen van 25-64 jaar, 2005

Van de ongeveer 400 duizend vrouwen en 225 duizend mannen zorgden de meesten voor een ernstig zieke of hulpbehoevende ouder. Mannen en vrouwen zorgen in minder dan 5 procent van de gevallen voor meerdere zieken of hulpbehoevenden tegelijk. Er zijn nauwelijks verschillen naar zorgvragers tussen mannen en vrouwen. Het aantal verzorgers neemt toe met de leeftijd van de verzorgers en is het hoogste in de leeftijdsgroep 50-54 jaar. Naarmate de verzorger een hogere leeftijd heeft, is het aandeel dat voor een van de ouders zorgt logischerwijs la-

11. Zorg voor naasten, naar leeftijd verzorger, 2005

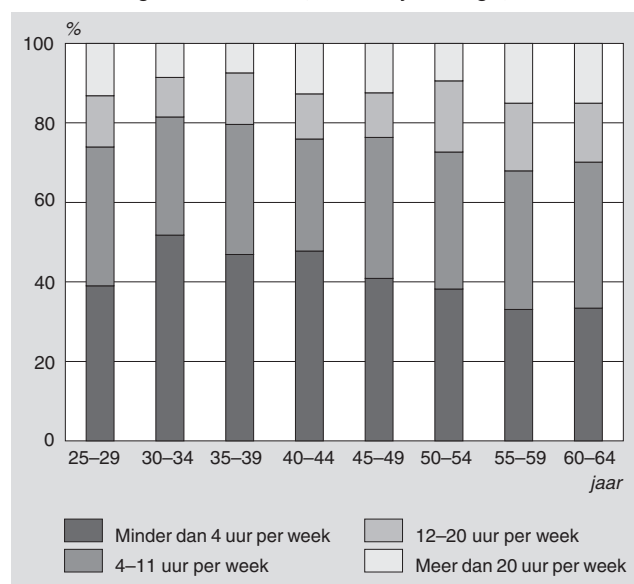

ger en is ook het totale aantal verzorgers weer lager. Bij een hogere leeftijd zijn er dan ook relatief veel mannen en vrouwen die voor kinderen buiten het huishouden, familieleden of vrienden zorgen.

3.2 Hoeveel uren worden aan zorgtaken besteed?

Mannen en vrouwen van 45 jaar of ouder zorgen meer uren dan de jongere generaties. Het aantal verzorgers dat meer dan vier uur zorgt, is bij deze hogere leeftijd relatief groot. Dit hangt samen met de arbeidsmarktpositie van ouderen; zij hebben naar verhouding minder vaak betaald werk.

12. Aantal zorguren voor naasten, naar leeftijd verzorger, 2005

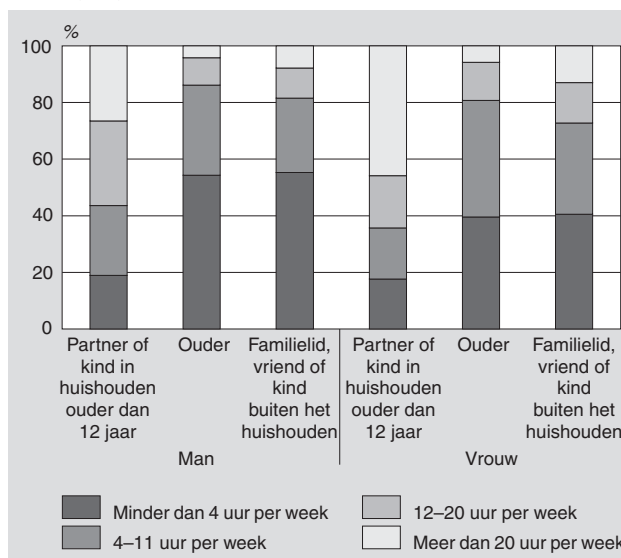

Het aantal uren dat besteed wordt aan de zorg voor een partner (of een kind in het huishouden ouder dan twaalf jaar) is veel hoger dan bij de andere categorieën. Ruim 25 procent van de mannen en zelfs iets meer dan 45 procent van de vrouwen zorgt dan meer dan twintig uur per week. Deze naasten staan het dichtst bij de verzorger en vergen daarom ook meer zorguren. De zorg voor een van de ouders neemt daarentegen bij zowel mannen als vrouwen in ongeveer een op de vijf gevallen meer dan twintig uur per week in beslag. De zorg voor ouders wordt dus wel vaker verleend, maar met wat minder uur.

3.3 Zorg voor naasten en bruto arbeidsparticipatie

Mannen en vrouwen die zorg verlenen aan een ouder behoren relatief vaak tot de beroepsbevolking. Mannen en vooral vrouwen die voor een andere naaste zorgen, behoren in verhouding vaak niet tot de beroepsbevolking. In hoeverre de bruto arbeidsdeelname ook daadwerkelijk samenhangt met deze zorgtaken, kan blijken uit de voornaamste redenen waarom men niet wil of kan werken. De mannen die niet tot de beroepsbevolking behoren, geven nooit aan dat dit is vanwege de zorg voor een naaste. Een

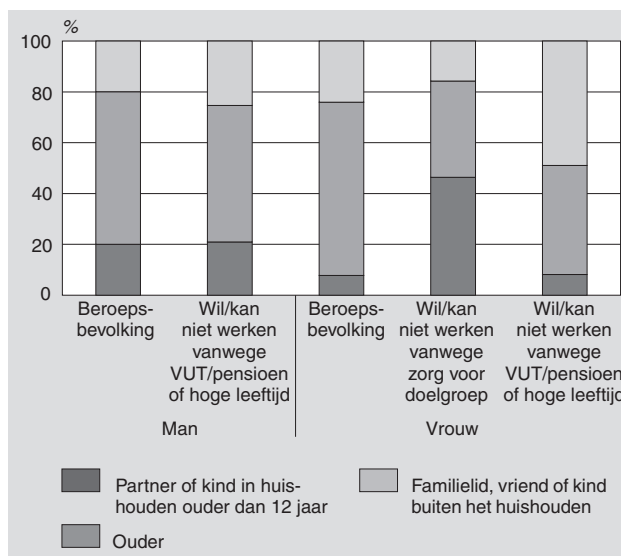
13. Aantal zorguren voor naasten, mannen en vrouwen, naar zorgvrager, 2005

klein deel van de niet participerende mannen zijn gepensioneerd of vervroegd uitgetreden. Deze mannen kunnen daarom in staat zijn om te zorgen voor een zieke naaste. Zij zorgen dan ook relatief veel uren.

Vrouwen die niet actief zijn op de arbeidsmarkt, doen dit voor een deel omdat ze zorg verlenen aan een zieke of hulpbehoevende naaste. Dit geldt vooral voor vrouwen die voor een partner of ouder kind in het huishouden zorgen. Zij behoren relatief weinig tot de beroepsbevolking en zien vaak af van werken vanwege deze zorgtaken. Deze samenhang is te verklaren uit het feit dat het aantal zorguren voor een partner of ouder kind hoog is. Ook kunnen deze vrouwen net als de mannen al gepensioneerd of vervroegd uitgetreden zijn. Deze groep uitgetreden oudere vrouwen is minder groot dan bij de mannen, maar zij zorgen relatief vaak voor familieleden, vrienden of kinderen buiten het huishouden.

14. Zorg voor naasten, mannen en vrouwen, naar arbeidspositie verzorger, 2005

4. Technische Toelichting

Alle gegevens in dit artikel zijn afkomstig uit de Enquête beroepsbevolking (EBB). De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). Voor de EBB wordt elk jaar een steekproef getrokken van ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking. De gegevens in dit artikel zijn voor het merendeel afkomstig uit de module arbeid en zorg, die in 2005 voor de eerste keer is opgenomen in de EBB op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Aan personen van 25–49 jaar met kinderen jonger dan dertien jaar is gevraagd of zij op vaste doordeweekse dagen voor hun kinderen zorgen. Als dit het geval is, volgt een vraag naar het aantal uren zorg per week. Aan degenen die aangegeven hebben het afgelopen jaar gezorgd te hebben voor een ernstig ziek of hulpbehoevend kind, is gevraagd of zij op moment van ondervragen regelmatig zorgen. Deze laatste groep is opgenomen in de uitkomsten over ouders met vaste zorgdagen.

De zorg voor naasten is gemeten met een vraag aan personen van 25–64 jaar. Dit betreft langdurige zorg voor een ernstig zieke of hulpbehoevende. Eerst werd gevraagd of men deze zorg op het moment van ondervragen verleende, en zo ja, hoeveel uren men er gemiddeld aan besteedde.

5. Begrippen

Arbeidsduur

Het aantal uren dat een persoon in een normale of gemiddelde werkweek werkt.

Kleine deeltijdbaan: persoon werkt 12–23 uur per week.

Grote deeltijdbaan: persoon werkt 24–34 uur per week.

Voltijdbaan: persoon werkt 35 uur per week of meer.

Beroepsbevolking Definitie CCS1991

Volgens deze definitie worden tot de beroepsbevolking gerekend:

- personen die ten minste twaalf uur per week werken, of
- personen die werk hebben aanvaard waardoor ze ten minste twaalf uur per week gaan werken, of
- personen die verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

Van de beroepsbevolking worden personen die ten minste twaalf uur per week werken tot de werkzame beroepsbevolking gerekend en degenen die niet of minder dan twaalf uur per week werken tot de werkloze beroepsbevolking.

Bruto arbeidsparticipatie

Beroepsbevolking in procenten van de bevolking.

Leeftijd

Bij de indeling naar leeftijd is uitgegaan van de leeftijd op de enquêtedatum.

Zorg voor kinderen

Bestaat uit zorg op vaste doordeweekse dagen die alleen van toepassing is op niet-zieke kinderen jonger dan dertien jaar binnen het huishouden of zorg voor een langdurig ernstig ziek of hulpbehoevend kind jonger dan dertien jaar binnen het huishouden. Het overgrote merendeel van de zorg voor eigen kinderen bestaat echter uit zorg op vaste doordeweekse dagen voor niet-zieke kinderen.

Zorg voor naasten

Bestaat uit zorg voor een ernstig zieke of hulpbehoevende ouder, partner, familielid, vriend of een kind in het huishouden ouder dan twaalf jaar of buiten het huishouden jonger dan vijftien jaar.

Literatuur

Beckers, I. en Valk, J. van der (2005) *Ouders op de arbeidsmarkt*. Sociaal-economische Trends, CBS, 2^e kwartaal 2005, pp. 18–22.

Tabel 1
Vaste zorgdagen voor de kinderen, arbeidspositie en arbeidsduur van 25–49-jarige mannen, naar opleidingsniveau en herkomst, 2005

		Arbeidspositie		Arbeidsduur	
		Beroepsbevolking	Niet Beroepsbevolking	12–34 u/wk	≥ 35 u/wk
		%			
Laag	vaste zorgdagen	22,5	20,5	38,5	20,7
	geen vaste zorgdagen	27,0	7,0	10,6	30,1
	geen jonge kinderen	50,5	72,5	50,9	49,1
Middelbaar	vaste zorgdagen	21,8	14,7	30,8	20,7
	een vaste zorgdagen	24,9	3,7	16,6	26,6
	geen jonge kinderen	53,2	81,6	52,7	52,7
Hoog	vaste zorgdagen	22,8	14,0	45,0	20,1
	een vaste zorgdagen	22,2	4,4	6,8	25,1
	geen jonge kinderen	54,9	81,6	48,2	54,9
autochtoon	vaste zorgdagen	22,7	15,2	41,5	20,6
	een vaste zorgdagen	24,3	3,4	9,3	26,6
	geen jonge kinderen	53,0	81,4	49,2	52,8
westerse allochtoon	vaste zorgdagen	18,9	5,4	19,3	19,1
	een vaste zorgdagen	21,5	4,4	5,6	25,6
	geen jonge kinderen	59,6	90,2	75,1	55,3
niet-westerse allochtoon	vaste zorgdagen	22,2	25,4	24,7	20,7
	een vaste zorgdagen	28,0	8,7	36,2	30,1
	geen jonge kinderen	49,8	65,9	39,1	49,3